

بررسی تطبیقی مکاتب مدعی سبک زندگی با تاکید بر معیارهای مکتب برتر

افشار امیری^۱

علی اصغر بیک^۲

غلام عباس قاسم پور^۳

عبدالله پیکرنگار^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۹/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۰۲

چکیده

در سبک زندگی بشر، مکاتب مختلف هر کدام ارائه دهنده اصولی هستند که رفتارهای بشر را شکل می دهند. خیلی از رفتارهای انحطاطی بشر ناشی از تبعیت و پیروی از این اصول می باشد. مکاتبی که امروزه بر اثر خستگی از پیروی مسحیت کاتولیک در قرون وسطی به وجود آمده ظاهراً دچار یک سردرگمی شده و نتوانسته اند مدلی برای سبک زندگی ارائه دهند که راه سعادت انسان را تضمین کند. سوالی که مطرح می شود اینست که چه معیارهای برتری می تواند زندگی بشر را ضمانت کند و کدام مکتب دارای این معیارها است لذا محققین این پژوهش یازده معیار برتر را احصاء کرده و مکاتب مد نظر این تحقیق (مسحیت «قرون وسطی»، اومانیسیم، ماتریالیسم، سکولاریسم، لیبرالیسم و مکتب اسلام) را با آن مقایسه نموده اند و مشخص گردید که تنها مکتب اسلام بوده که این یازده فاکتور در یک جا در خود جمع کرده است. و در نهایت به این سؤال پاسخ داده است که چه تفاوتی بین اصول و ویژگی این مکاتب با یکدیگر در مورد مقوله های سبک زندگی می باشد؟ که پاسخ این سؤال در جدول شماره چهارم این مقاله آمده است. پژوهش حاضر در زمره تحقیقات اکتشافی جای می گیرد. از نظر نوع تحقیق، این پژوهش در زمره مطالعات توسعه ای است.

کلید واژه ها: مکاتب ارائه دهنده سبک زندگی، مکتب اسلام، معیارهای مکتب برتر.

۱- استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی

۲- دانش آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی

۳- دانش آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی usef.b215@yahoo.com

۴- دانش آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی

مقدمه

هم‌زمان با آفرینش انسان، سبک زندگی او آغاز شده است و خداوند تبارک و تعالی اولین تعلیم دهنده نوع و روش زندگی به بشر است، چنان‌که می‌فرماید «خدای عالم همه اسماء را به آدم تعلیم فرمود» (بقره/۳۱) یا در آیه دیگری در همین سوره می‌فرماید «و گفتیم ای آدم، تو و زوج تو در بهشت سکنا گزینید و بخورید از اطعمه بهشت، از هر چه می‌خواهید و نزدیک نشوید به این درخت که از ستم‌کاران خواهد بود» (بقره/۳۵) از این آیه استنباط می‌گردد که انسان با مفهوم ستم‌کاری و تمامی واژه‌های مربوط به آن مثل، عدالت، ظلم، مظلوم، حق، و ... آشنا بوده و درک می‌کرده است که همه این‌ها سبک زندگی را تعیین می‌کند. بنابراین خداوند متعال از همان بدو خلقت بشر دستوراتی را برای نوع زندگی او صادر فرموده است که لازم‌الاجراء و تخطی از آن عقوبتی را برای او در بر خواهد داشت.

مسئله تأثیرپذیری سبک زندگی اجتماعی بشر امروز که در نتیجه تبادل فرهنگی با جهان و با استفاده از ابزارهای فناوری مثل اینترنت، ماهواره، تلویزیون و ... می‌باشد از دغدغه‌های اصلی نگارندگان این تحقیق محسوب می‌گردد. امام خمانه‌ای (مدظله‌العالی) در شرایط امروزی جامعه انتظار دارند که: «اهل فکر و اهل نظر در مراکزی که می‌توانند و اهلیت و صلاحیت این کار را دارند، در این زمینه‌ها کار کنند، فکر کنند، مطالعه کنند؛» (۱۳۹۱/۰۷/۲۳) لذا در این مقاله با عنایت به این‌که مکاتب و ایسم‌های بی‌شماری نوع زندگی بشر را تحت تأثیر خود قرار داده که انحرافات عدیده‌ای را برای او به ارمغان آورده است مسئله اصلی این است که اولاً مکتب برتر کدام است و ثانیاً سایر مکاتب مد نظر این مقاله را متناسب با آن مکتب ارزیابی نماید.

هدف این مقاله ضمن بررسی سبک زندگی بشر در ادوار مختلف، مکاتب گوناگون (اومانسیم، ماتریالیسیم، لیبرالیسم، سکولاریسم) و مکتب اسلام است عبارتست از:

الف) شناخت معیارهای مکتب برتر در ارائه سبک زندگی

ب) شناخت مکتب برتر (در ارائه سبک زندگی)

ج) شناخت تفاوت‌های بین اصول و ویژگی این مکاتب با یگدیگر در مورد مقوله‌های سبک زندگی

سؤال اصلی این تحقیق این است که معیارهای مکتب برتر در ارائه سبک زندگی کدامند؟ و

سؤال‌های فرعی آن شامل موارد زیر است:

۱) با توجه به ویژگی‌ها مکتب برتر، کدام مکتب از تمام این ویژگی‌های و اصول برخوردار است؟
 ۲) چه تفاوتی بین اصول و ویژگی این مکاتب با یگدیگر در مورد مقوله‌های سبک زندگی بوده است؟

مبانی نظری

به هر حال زندگی انسان از بدو آفرینش تاکنون فراز و نشیب‌های فراوانی داشته است. مکاتب، فرهنگ و تمدن‌های مختلفی رشد، بلوغ و افول داشته‌اند. لذا برای شناخت مکتب‌های مدعی سبک زندگی در ادوارهای مختلف تاریخ لازم است شناختی در مورد خاستگاه آنان داشته باشیم.

تاریخ‌نویسان تمدن بشری، زندگی او را به ۵ دوره تاریخی تقسیم می‌کنند.

۱- دوران پیش از تاریخ: از آغاز زندگی انسان تا ۵۰۰۰ سال پیش (۳۰۰۰ قبل از میلاد)

۲- دوره باستان: از ۵۰۰۰ تا حدود ۱۵۰۰ سال پیش (از ۳۰۰۰ ق.م تا ۵۰۰ میلادی)

۳- دوره میانه (قرون وسطی): از حدود ۱۵۰۰ تا ۵۰۰ سال پیش

۴- دوره جدید (مدرنیته): از ۵۰۰ تا ۲۰۰ سال پیش

۵- دوره معاصر (پست مدرنیته): از حدود ۱۸۰۰ میلادی تاکنون (گروه مطالعات هفتم مدیریت راهبردی نظامی، ۱۳۹۳: ۱۱۹).

در مورد خصوصیات زندگی دوران پیش از تاریخ اطلاعات چندانی در دست نیست و معمولاً انسان‌ها در این دوران با ساختن ابزارهای سنگی بصورت گروه‌های کوچک و نزدیک بهم زندگی می‌کرده و از راه شکار و گیاهان ارتزاق می‌نمودند (کاظمی، ۱۳۹۲: کد مطلب ۱۳۹۰۰۴۰۹۱۸)

مبانی و اصول زندگی در عهد باستان

— یونان باستان

افلاطون معتقد است، رفتارهای انسان از سه منبع میل، اراده و عقل سرچشمه می‌گیرد. میل انسان شامل مواردی نظیر تملک شهوت و غرایز می‌شود. هیجان هم مواردی مانند شجاعت، قدرت طلبی و جاه طلبی را در بر می‌گیرد. عقل نیز مسئول مواردی نظیر اندیشه، دانش و هوش است. منابع ذکر شده در افراد مختلف دارای درجات متفاوتی است. مثلاً در بازاریان، کسبه و عموم مردم، «میل» نقش اصلی را در زندگی بازی می‌کند و در جنگجویان و لشکریان، «هیجان» نقش اصلی را بر عهده دارد. عقل نیز پایه رفتار حکماست. (فروغی، ۱۳۹۰: ۲۱)

— چین باستان

کنفوسیوس در چین باستان نیز، اخلاق را مهم‌ترین عامل زندگی بشر می‌داند و معتقد است اخلاق توأم با عدالت، و گفتار حکیمانه برگرفته از عقل قاعده لی است. لی از دیدگاه کنفوسیوس معانی مختلفی داشت و برای پاکی، ادب، تشریفات و عبادت به کار می‌رفت. (توفیقی، ۱۳۸۰: ۱۵)

از دیدگاه کنفوسیوس پنج رابطه عامل کمال انسانیت است که عبارتند از:

- ۱) مهربانی در رابطه میان پدر و پسر
  - ۲) لطف برادر بزرگ‌تر به برادر کوچک‌تر و تواضع برادر کوچک‌تر در مقابل برادر بزرگ‌تر
  - ۳) عدالت شوهر با زن و اطاعت زن از شوهر
  - ۴) علاقه‌مندی زبردستان به زیردستان و اطاعت زیردستان از زبردستان
  - ۵) مهربانی فرمانروایان به رعایا و وفاداری رعایا به فرمانروایان (گروه مطالعاتی هفت مدیریت راهبردی نظامی، ۱۳۹۳، ۱۱۱)
- وی صفات پنجگانه انسان کامل را چنین می‌شمرد:

- ۱) عزت نفس (۲) علو همت (۳) خلوص نیت (۴) شوق به عمل (۵) خوش رفتاری (همان)

آئین مسیح و سبک زندگی

آئین مسیح (علیه اسلام) که متناسب با ماموریت آن رهبر الهی و وضعیت اجتماعی آن دوره ارائه شده بود، برخوردار از چارچوب مناسب برای شکل‌دهی سبک زندگی مردم در آن دوره و برخوردار از سه قلمرو اعتقادی، احکام و اخلاق و در برگیرنده‌ی شاخص‌های ارزشی فردی، خانوادگی، اجتماعی بوده است. (ری‌شهری، ۱۳۹۱) با تسلط تدریجی پاپ و کلیسای کاتولیک بر اروپا، قرون وسطی آغاز گردید. افکار دنیاگریز و علم‌ستیز کلیسا شرایطی را به وجود آورد که از آن به عصر تاریکی یاد نموده‌اند و انسانی تارک‌دنیا، رهبانیت‌پیشه و آخرت‌گرا به معنی کاتولیک آن علم‌گریز متولد شد. در عکس‌العمل به این تفکرات و شرایط حاصل از آن، معترضان با رویکرد انسان‌محورانه، مذهب پروتستان را بوجود آوردند که این تفکرات اعتراضی نقش بزرگی در گسترش تمدن مادی جدید و تولد انسان دنیاطلب منفعت‌جوی بریده از دین در این تمدن داشت. (یزدان پرست، ۱۳۹۰: ۱۲۷)

بعضی از اعتقادات مسیحیت در قرون وسطی عبارت بودند از:

- آبابی کلیسیا معتقد بودند بدون واسطه فیض، نمی توان مورد آمرزش خداوند قرار گرفت و پاپ به عنوان نماینده خداوند و کشیش به عنوان واسطه او باید این کار را انجام می داد.
- اعتقاد به تثلیث و عدم اعتقاد به اسماء الحسنی و در نتیجه تک ساحتی شدن خدای سه گانه انسان مسیحی، در اب، ابن و روح القدس
- انسان ها را طبعاً ناپاک می دانست و بیان می داشت که تمام آنها گناه کار دنیا آمده اند و تا زمانی که مراسم غسل تعمید را انجام ندهند و ایمان نیاورند، از آثار گناه رهایی نمی یابند. (همان: ۱۲۸)
- انسان قبل از کسب طهارت و غسل تعمید شایستگی تعقل در دین و درک مبانی دین را ندارد. ترک دنیا راه رسیدن به بهشت است.
- در کلیسای این دوران تنها پاپ بود که صلاحیت تعیین احکام شرعی را داشت و تمام کلیساها ملزم به پیروی از پاپ بودند.
- زندگی دنیایی انسان نفی و بُعد غریزی وجود او نادیده گرفته می شد و گوشه نشینی در صومعه ها، دیرها، تقدیس و رهبانیت ابداع شد. (زیبایی نژاد، ۱۳۸۴: ۳۹۳-۳۴۶)
- کلیسا معتقد بود که حضرت مسیح و قدیسان، پاک زیسته اند، لذا توشه فراوانی از نیکی فراهم نموده اند و اکنون پاپ نیز جانشین اوست، لذا پاپ قدرت آن را دارد که بخشی از این ذخیره را به انسان های گناه کار بدهد. از این رو انسان گناه کار می توانست با دادن کفاره به کلیسا مورد بخشش خداوند قرار گیرد.
- رابطه مستقیم انسان و خدا را نفی و کلیسا را واسطه بین انسان قرار داده بود.
- کلیسای کاتولیک معتقد به معصومیت پاپ و مقامات کلیسایی بود و جامعه کلیسایی را هم از انحرافات مصون می دانست و مدعی بود که این جامعه مشمول هدایت روح القدس می باشد.
- تنها راه نجات انسان، ایمان است و مرگ مسیح، تمام موانعی که در راه خدا وجود دارد را برطرف ساخته مگر اینکه که خود انسان عمداً راه نجات خود را ببندد. (یزدان پرست، ۱۳۹۰: ۱۳۱)
- افعال، نیات خوب و بد، شایستگی و تلاش انسان در تغییر و سر نوشت مقدر او بی تاثیر تلقی می شد و بر ایمان صرف و بی نیازی از عمل تأکید می گردید. (زیبایی نژاد، ۱۳۸۴: ۳۹۷)

پیامدهای سبک زندگی کلیسایی قرون وسطی

- عکس العمل افراطی کلیسا، پیامدهای زیر را برای انسان اروپایی در عصر قرون وسطی رقم زد.
- ۱- تحقیر انسان به جرم گناه ذاتی: کلیسای این دوره اعتقاد داشت پس از آنکه آدم و حوا به وسوسه شیطان گرفتار شده و از درخت ممنوعه خوردند، گناه به تمام نسل بشر راه یافت، ذات انسان فاسد و انسان مقصر شد. (یزدان پرست، ۱۳۹۰: ۱۳۰)
  - ۲- مالاندوزی پاپ: در قرون وسطی پاپ به بزرگ‌ترین قدرت مالی اروپا تبدیل و معنویت برای آنها وسیله جمع‌آوری ثروت شده بود. این درآمدها از طریق فروش آموزش‌نامه، نذورات، وقفیات، عشریه درآمدهای اضافی مومنان، تجارت، کشاورزی و ... به دست می‌آمد. (توفیقی، ۱۳۸۰: ۱۶۳)
  - روحانیون مسیحی معتقد بودند که به واسطه قدرتی که حضرت مسیح (علیه اسلام) به پطرس داده و پطرس به پاپ و کلیسا تفویض نموده، آنان صلاحیت دارند که کسانی را که به گناه خود اعتراف می‌کنند با تعیین کفاره‌ای، جرم‌شان را ببخشند. (زیبایی‌نژاد، ۱۳۸۴: ۳۰۸)
  - ۳- فساد کلیسا سرآغازی برای شکل گرفتن نهضت رهبانیت: پس از چند قرن سرکوبی کلیسا، انزوای علماء و دانشمندان به تدریج کلیسا حاکمیت اروپا را در اختیار خود گرفت. ثروت و رفاه به جامعه مسیحیان و به کلیسا راه یافت و دنیاگرایی، فساد، منصب‌فروشی، در بین کشیشان نفوذ کرد. در مقابله عده‌ای از مسیحیان که احساس می‌کردند از دین مسیحیت در حال جدا شدن هستند و اعتقادی نیز به دستگاه کلیسا نداشتن رهبانیت را ابداع نموده و عزلت را برگزیدند تا زندگی انفرادی را در دعا و زهد تجربه کنند. (همان: ۱۱۰)
  - ۴- برپایی محکمه‌های تفتیش عقاید و خشونت بیش از حد کلیسا: با آغاز عصر شکاکیت در اروپا به دستور پاپ اینوسان سوم، کلیسا اصل جدیدی را وارد قوانین عمومی اروپا کرد که هر پادشاه تاج خود را به شرط از بین بردن کفار (مسلمانان، ملحدین، مرتدین مسیحیان تحت تاثیر مسلمانان) در خطه خود بدست می‌آورد. دستگاه جستجوی کفار، بی‌دینان و ملحدین که به اداره تفتیش عقاید معروف گشت به دستور پاپ نهم (گرگوار) در سال ۱۲۳۳ میلادی رسماً تشکیل یافت. (یزدان پرست، ۱۳۹۰: ۱۳۴) در این مدت میلیون‌ها انسان تکفیر و تحت تعقیب قرار گرفتند و به شکنجه، زندان، تبعید، ضبط اموال، قتل‌های وحشتناک از جمله زنده، زنده سوزانده شدن محکوم شدن.

دوران مدرنیته و پست مدرنیته

عکس العمل افراطی و گریز از دین آبی کلیسا، ایجاد امواج بشرمحوری به جای خدامحوری با مفهوم کلیسای کاتولیکی آن، در پایان قرون وسطی بود. این امواج به دو صورت غیر دینی و دینی در قالب نهضت اومانسیم و نهضت اصلاح دینی که برجسته‌ترین شکل آن انکار اعتبار و پایگاه پاپ در کلیسا و جزم اندیشی‌های کلیسای رومی و تثبیت جدا شده توسط اصلاح‌گران بود در عصر رنسانس پدید آمد. (همان)

مکتب اومانسیم

اومانسیم طرز تفکری است که مفاهیم بشری را در مرکز توجه و تنها هدف خود قرار می‌دهد. اومانسیم یا همان انسان سالاری، اصالت بشر، بشر سالاری یا خودبنیادی مکتبی است که انسان را محور و مدار آفرینش قرار داده و با اصالت دادن به او اصالت خدا، دین یا هر امر غیر بشری را نفی می‌کند. (قنبری، ۱۳۸۳: ۲۰)

روشن‌ترین تعریف را از اومانسیم حامیان آن ارائه داده‌اند. «کریس لامنت» از سخن‌پردازان برجسته اومانسیم می‌باشد در کتاب فلسفه اومانسیم می‌نویسد «اومانسیم معتقد است که طبیعت سراسر از حقیقت ساخته شده، که ماده و انرژی اساس جهان است و ماوراء الطبیعه وجود ندارد. غیرواقعی بودن ماوراء الطبیعه به این معناست که اولاً در سطح بشری، انسان‌ها دارای روح غیرمادی و جاودان نیستند، و ثانیاً در سطح جهانی، عالم صاحب خدای غیرمادی و فناپذیر نیست.» (به نقل از لیمونت، ۱۳۸۵: ۲۳)

پیامدهای سبک زندگی اومانستی

بسیاری از آراء و اندیشه‌های اومانستی که بعدها در قرن ۱۷ و ۱۸ میلادی خلق شد به تبع دکترین‌هایی بود که توسط اصلاح‌طلبان دینی در عصر رنسانس ارائه شده بود. اومانست‌ها در دوره بعد، به تدریج رنگ قدسی این مفاهیم را زدودند و صرفاً به آنها جامه دنیایی پوشاندند و پیامدهای زیر را برای جوامع خود به‌ارمغان آوردند

۱- از بین بردن انسانیت و آسایش مردم و رواج خشونت و بی‌رحمی: مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این خصوص در جمع دانشجویان و جوانان استان قم در مورخه ۸۹/۸/۴ می‌فرماید «بشر در سایه‌ی تفکر اومانستی و در جهت نظام‌های انسان‌گرا نه فقط به انسانیت دست نیافت، به آسایش

هم دست نیافت، بیشترین جنگ‌ها، بیشترین کشتارها، بدترین قساوت‌ها، زشت‌ترین رفتارهای انسان با انسان در این دوره به وجود آمد»

۲- رونق لامذهبی و رفتارهای ناسالم زندگی امروز غربی: مطالعات پیاپی، در جوامع غربی ثابت کرده است که تفکرات اومانیستی باعث رونق لامذهبی و رفتارهای ناسالم زندگی امروزه در ارتباط با مسائلی چون خودکشی، استفاده از الکل، مواد مخدر، طلاق، افسردگی و سایر بزه‌ها شده است. (ادیب نیا، ۱۳۹۱: ۷۲)

۳- اومانیسم پایه اصلی تفکرات ضددینی: این مکتب پایه اساسی تفکرات ضددینی چون سکولار، مارکسیسم، لیبرالیسم، کمونیسم، اگزیستانسیسم در بعدها گردید. (همان: ۷۹)

لیبرالیسم

لیبرالیسم به معنای آزادی خواهی از واژه لیبرتی گرفته شده و لیبرال به معنای آزادی خواه و هوادار آزادی می‌باشد. (نویان، ۱۳۸۷: ۱۲-۵) پایه‌های لیبرالیسم عبارتند از آزادی فردی و دفاع از بخش خصوصی و فارغ بودن از حاکمیت دین و داشتن دولت حداقلی. هدف لیبرالیسم عبارت است از مبارزه با هرگونه قدرت مطلقه و خودکامه از هر نوعی که باشد. (قنبری، ۱۳۸۳: ۷۷)

اصول عمده لیبرالیسم عبارتند از:

- آزادی: مهم‌ترین اصل لیبرالیسم و قلب یا روح آن مفهوم آزادی فعال است. اعم از آزادی فلسفی- کلامی (داشتن اختیار در برابر جبر در انجام عمل) یا آزادی سیاسی - حقوقی (داشتن حق تعیین سرنوشت در برابر قدرت دولت و جامعه مثل حق آزادی رای، بیان عقیده و ...) و یا آزادی اخلاقی (آزادی در پیروی از امیال و هوی و هوس‌های شخصی) (قنبری، ۱۳۸۳: ۸۳)

لیبرالیسم همان‌طور که از آزادی بی‌اعتقادی دفاع کرده است از آزادی اعتقادی نیز دفاع کرده است. از نظر لیبرال‌ها نیل به آزادی، یعنی هرکس آزاد است زندگی خود را بر پایه دین یا غیر دین تشکیل دهد. (پرچمی، ۱۳۸۹: ۱۵۱)

- برابری: یکی دیگر از اصول بنیادی لیبرالیسم اصل برابری انسان‌هاست. (شاپیرو، ۱۳۸۰: ۵)

برابری از نگاه این مکتب در محورهای زیر تبلور پیدا می‌کند

الف: برابری حقوقی- همه در برابر قانون مساوی هستند و از حقی یکسان برخوردارند.

ب: برابری اجتماعی- همه طبقات و گروه‌ها در فعالیت سیاسی برابرند؛

ج: برابری سیاسی - همه شهروندان در حق رأی برابرند، یعنی هر فرد یک رأی است و افراد در انتخاب شدن نیز برابرند. (نوروزی، ۱۳۷۹: ۱۳۸-۱۳۹)

- فردگرایی: آنتونی آربلاستر هسته متافیزیکی و هستی‌شناسی لیبرالیسم را در فردگرایی می‌بیند. در این مفهوم، فرد مقدم بر جامعه و نهادهای مدنی است (همان)

- عدم دخالت در مسائل دینی: یعنی عدم دخالت در باورهای دینی افراد و محترم دانستن آنها از نظر اخلاقی، عدم اجبار افراد در پذیرش شریعت خاص از نظر دینی، به رسمیت شناختن افراد و گروه‌های مخالف (اپوزیسیون) در یک حالت تکثرگرایی از نظر سیاسی و قبول نسبی‌گرایی از نظر فلسفی. (شاپیرو، ۱۳۸۰: ۲۷-۲۴)

- عقل‌گرایی یا راسیونالیسم: اندیشه لیبرالی، عقل خود بنیاد و بریده از وحی بشر را مقدم بر ایمان دانسته و آن را برای مدیریت زندگی، توسعه و پیشرفت بشر کافی می‌داند. (ژیلسون، ۱۳۷۳: ۲۵۰)

پیامدهای سبک زندگی لیبرالیستی

۱- جدایی انسان‌ها از یکدیگر: فرد در جامعه خود را تنها می‌بیند و اندیشه او فقط تامین نیازها و خواسته‌های خود به هر قیمتی حتی تضییع حقوق دیگران خواهد بود. (نبویان، ۱۳۸۷: ۵۵) در این شیوه زندگی بیماران به جای پرستاری در منزل روانه بیمارستان‌ها می‌شوند، کودکان به مهد کودک سپرده می‌شوند و سالخورده‌گان به خانه سالمندان. زن و شوهر دور از هم زندگی می‌کنند. کودکان به دور از کانون گرم خانواده پرورش می‌یابند. (قادری، ۱۳۹۱: ۱۶).

۲- لذت‌گرایی صرف: از نظر لیبرالیست‌ها انسان موجودی لذت‌پرست و سودجو می‌باشد. همه چیز در نفع شخصی و در بعد مادی خلاصه می‌گردد. (رحیم‌پور ازغدی، ۱۳۸۸: ۷۲)

۳- حاکمیت امیال فردی و فروپاشی خانواده: لیبرال‌ها، ماهیت انسان و افعال انسان را ناشی از انرژی طبیعی تمنیات و امیال ذاتی او می‌دانند و معتقدند که این امیال به فرد جان می‌بخشند و به حدی نیرومندند که فرد را وادار به رفع آنها می‌کنند. که همین امر باعث بحران‌های عمیق اجتماعی شامل، فروپاشی خانواده، روابط آزاد جنسی و همجنس‌گرایی شده است. (نبویان، ۱۳۸۷: ۵۹)

۴- بیماریهای عصبی و روانی: لیبرالیسم انسان را از جهت‌هایی بی‌نیاز کرده ولی صدها نیاز و خواهش دیگر آفریده است. که مهم‌ترین آن خلاء معنوی است و لذا زندگی بی‌هدف و بی‌مقصودی را برای انسان شکل می‌دهد و همین امر بر آمار خودکشی‌ها و بیماری‌های عصبی و اختلال‌های روانی افزوده است. (نبویان، ۱۳۸۷: ۶۴)

۴- استعمارگرایی: روابط جهانی یک طرفه و بر اساس سلطه سود محورانه و تمرکز قدرت. (صالحی، ۱۳۹۱: ۵۶) روشن است وقتی درنهان‌گاه فکر آدمی ترس از خدا نباشد و انسان نتواند تعریف درستی از حق و باطل ارائه دهد و برای دیگران احترام ذاتی و انسانی قائل نباشد در وقت قدرت و حاکمیت به حقوق دیگران تجاوز خواهد کرد: (قادری، ۱۳۹۱: ۳۸)

سکولاریسم

سکولاریسم واژه‌ای انگلیسی است و از ریشه‌ی لاتین سکولوم^۲ به معنای یک برهه‌ی زمانی معین، گرفته شده است. فرهنگ نشرنو در بیان واژه سکولار^۳ مفاهیم غیر مذهبی، غیر روحانی، عرفی، دنیوی و مادی را می‌آورد.

از نگاه سکولار، سعادت را باید از واقعیت‌های دنیوی - و به تعبیر این جهانی - پیدا کرد. سکولار معتقد است که انسان‌ها باید جهان را به صورت یک کل با قوانین خاص خود درک کنند قوانینی که صبغه انسان گرایانه و سکولار دارد. جهان از دید عقلانیت سکولار در همین دنیای مادی خلاصه می‌شود که برای تنظیم آن باید از عقل خود بنیاد تجربه‌گرا برای ایجاد قوانین این جهانی استفاده کرد. (برتراند، ۱۳۷۹: ۲۵۷) مکتب سکولار که در حال حاضر اساس سبک زندگی غرب را شکل می‌دهد چهار اصل اصلی دارد.

(۱) تطبیق: هر نظام اجتماعی باید سبک زندگی خودش را مطابق با موقعیتی که در آن قرار گرفته است تطبیق دهد.

(۲) دست‌یابی به هدف: هر نظام اجتماعی در غرب باید سبک زندگی خود را با اهداف و آرمانهای اساسی منطبق با عقلانیت و منافع اجتماعی تعیین کنند.

(۳) وحدت: تنظیم روابط و هماهنگی بین عناصر نظام اجتماعی

(۴) ایجاد و حفظ الگو: نظام‌های اجتماعی غربی برای ارتقاء سبک زندگی خود و جهت دادن به کنش‌های انسان نسبت به خلق باید الگوی فرهنگ غرب را به صورت کلی حفظ نمایند. (صالحی، ۱۳۹۱: ۳۷-۳۱)

1- secularism
2 -seculum
3 -secular

پیامدهای زندگی مکتب سکولاریسم

عمده پیامدهای این مکتب در نوع زندگی غربی عبارتند از:

- (۱) بی‌اعتمادی به سنت‌ها: رواداشتن تشکیک و تردید در باورهای کهن
- بی اعتباری شرایع دینی: اعتقاد به بی‌نیازی بشر، از هدایت‌های آسمانی در ساخت و اداره جامعه
- (۲) خودبستگی انسان: کفایت عقل بشری در حل مشکلات انسان و جامعه (لطفی، علیزاده، ۱۳۸۱: ۲۳۷)
- (۳) عرفی شدن دین بعثت اعتماد به نقش ابزاری عقل: گرایش از عقل حقیقت جو به عقل ابزاری
- (۴) وجود همین خصوصیت در عقلانیت ابزاری، باعث شده است تا به عامل مساعدی برای عرفی کردن فرد و جامعه و حتی دین، بدل گردد. (همان: ۲۳۷)

ماتریالیسم

از دیگر مکاتب سبک زندگی که تاثیر گسترده در سبک زندگی انسان شرقی گذاشته مکتب ماتریالیسم است. ماتریالیسم^۱ از نظر لغوی به معنای ماده‌گرایی و این است که کسی به عوامل مادی بیش‌تر از عوامل معنوی، اهمیت دهد و مادیات را بیش‌تر باور کند. در نظر ماتریالیست‌ها تنها آنچه که در حال تغییر است و در بستر زمان و مکان روی می‌دهد، واقعی است و آنچه از چارچوب احساس و لمس بشر بیرون است، وجود ندارد. (مطهری، ۱۳۷۲: ۴۵)

پیامدهای زندگی ماتریالیسم

مبارزه مستمر ماتریالیسم با مذهب و ارزش‌های معنوی، بحران‌ها و پیامدهای ناگواری را بوجود آورد که عبارتند از

- ۱- بحران معنویت: مغایرت‌های ایدئولوژیکی ماتریالیسم با فطرت انسانی و سنت‌های الهی، باعث بحران معنویت در جوامع مارکسیستی گردید. (واعظی، ۱۳۹۰: ۱۵)
- ۲- کاهش سطح مشارکت سیاسی اجتماعی مردم: دیکتاتوری و خفقان حاکم بر جامعه کمونیستی و جنایات ضد بشری دولتمردان و سردمداران این نظام‌ها زمینه‌های اجتماعی را برای کاهش سطح مشارکت سیاسی مردم فراهم آورد. بر اثر سیاست‌های استبدادی، میلیون‌ها نفر به مرگ محکوم شدند که نتیجه آن ایجاد تنفر و بی‌اعتمادی در مردم نسبت به نظام حاکم بود. (همان: ۱۹)

۳- توسعه تک بعدی و غافل ماندن از سایر ابعاد توسعه: شعار ایدئولوژی کمونیسم که «هر کس باید به اندازه توانش کار کند و به اندازه نیازش برداشت نماید» شعاری غیر واقعی و بدون ضمانت اجرایی بود. تحقق این شعار تنها با تقوا و ایمان امکان پذیر بود که کمونیسم از هر دوی آن‌ها بی‌بهره بود. (همان: ۳۱)

۴- شکست هویتی در درون مکتب ماتریالیسم: رهبران و حاکمان این جوامع تلاش زیادی داشتن که از انسجام ملت‌های متنوع با فرهنگ و مذهب مختلف یک هویت واحد ایجاد کنند. هر چند حدود ۴ دهه برای این هدف تلاش شد، اما وجود مشکلات اقتصادی با کاهش قدرت ایدئولوژیکی سرانجام موجب تکه تکه شدن این پیکره نامتجانس شد. (همان: ۴۳)

مکتب اسلام

مکتب اسلام بر سه اصل استوار است: ۱) اعتقاد به خدای یگانه ۲) اعتقاد به معاد و زندگی ابدی برای هر فردی از انسان در عالم آخرت ۳) اعتقاد به بعثت پیامبران. این اصول سه‌گانه در واقع پاسخ‌هایی است به اساسی‌ترین سؤالاتی که برای هر انسان آگاهی مطرح می‌شود: مبدأ هستی کیست؟ پایان زندگی چیست؟ از چه راهی می‌توان بهترین برنامه‌ی زیستن را شناخت؟ (جعفری، ۱۳۷۸: ۳۴۷) دقیقاً اصل سوم توجیه‌کننده اصول دیگری بنام عدل و رهبری (امامت) است مطمئناً برای اجرای برنامه مکتب اسلام، رهبری و ابزار عدل لازمه‌ی کار است. پیامبران الهی، قوانین و برنامه‌هایی از منبع غیبی و آسمانی آورده‌اند که به دلیل توجه همه‌جانبه به نیازهای ثابت و متغیر انسان در زندگی مادی و معنوی‌اش از پویایی و جامعیت کافی برخوردار است. و به همین دلیل، برای اجرای این خاستگاه حیاتی، ضمانت اجرایی لازم دارد (ابراهیم زاده آملی، ۱۳۸۹: ۶۳). خداوند در قرآن کریم می‌فرماید «ما رسولان خود را با دلایل روشن فرو فرستادیم و با آنها کتاب و میزان فرستادیم تا مردم را به عدل و قسط قیام کنند» (حدید/۲۵) و لذا چون اجرای کتاب و قوانین خداوند بطور مستمر در تمام ادوار تاریخ باید ادامه یابد لذا می‌طلبد بعد از رسولان، انسان‌های پاک (مصون از گناه) باشند تا بتوانند حدود خداوند را اجرا کنند. که این انسان‌های پاک بجهت عصمتی که دارند تلاش می‌کنند تا هر چیز در سر جای خودش (یعنی همان عدالت) قرار دهند. (صالح اصفهانی، ۱۳۸۷: ۳۴)

پیامدهای مکتب اسلام

با توجه به جامعیت اسلام و پیام قرآن که عدل و آزادی برای همه انسان‌ها بود، مسلمانان به عنوان نیرویی آزادبخش مأموریت یافتند که دین اسلام را به جامعه بشریت عرضه کنند، این عمل پیامدهای زیر را برای جهان بشریت به ارمغان داشت.

۱- عزت ملت‌های مسلمان: مقام معظم رهبری در ۰۸/۰۵/۱۳۸۲ پس از اعلام آغاز بحث جنگ صلیبی توسط جرج بوش طی سخنانی فرمودند «اسلام ملت‌های مسلمان را به استقلال فرا می‌خواند؛ ملت‌های مسلمان را به عزت خودشان متوجه می‌کند؛ به ملت‌های مسلمان می‌آموزد که حقوق خودشان را بشناسند؛ این حقوق را بخواهند و در مقابل متجاوزان به این حقوق بایستند.»

۲- گسترش سریع اسلام در اقوام و ملل مختلف: اسلام به سرعت از طرف اقوام و ملل گوناگون پذیرفته شد و دامنه حکومت مسلمانان در کمتر از یک قرن از طرف شرق به هندوستان و از طرف غرب به قسمت‌های شمالی آفریقا و قسمتی از خاک اروپا (اسپانیای امروز) رسید. (صادق مسجدی، ۱۳۹۱: ۵۷)

۳- رونق بخشیدن به علوم طبیعی و انسانی: همزمان با ظهور اسلام، اروپا در قرون وسطی بسر می‌برد و مردم اروپا از علم بی بهره بودند، عاملی که مشعل مدنیت را در اروپا روشن کرد، برخورد و مواجهه مسلمانان با اروپائیان بود که از دو طریق حاصل شد.

(الف) حکومت مسلمانان در اسپانیا به مدت هشت قرن

(ب) وقوع جنگ‌های صلیبی بین مسلمانان و مسیحیان اروپا به منظور باز پس‌گیری بیت المقدس از دست مسلمانان، (صادق مسجدی، ۱۳۹۱: ۵۸)

معیارهای مکتب برتر^۱

ویژگی‌های یک مکتب برتر که نسخه هدایت بخش انسان را در تمام ابعاد زندگی داشته باشد عبارتند از:

۱- معیارهای احصاء شده سبک زندگی برتر حاصل چندین جلسه خبرگی زیر نظر اساتید برجسته علوم انسانی (روحانی، روان پزشکی، روان شناسی، جامعه شناس، و تعدادی دانشجو دکتری می‌باشد) می‌باشد که محققین متناسب با معیارها، ادبیات آنرا مطابق با مستندات قرآنی تولید نموده‌اند قطعا خیلی از فاکتورهای دیگر می‌تواند بعنوان معیار مکتب برتر مد نظر قرار گیرد که در این پژوهش به ذهن محققین آن نیامده است.

- ۱- نشأت گرفته از احاطه علمی به عالم و انسان: مکتبی برتر و اولی است که نشأت گرفته و برخاسته از وحی الهی باشد زیرا این مکتب مشتمل بر احاطه علمی کامل به همه موجودات و از جمله گل سرسبد آفرینش انسان می‌باشد. (ابراهیم زاده آملی، ۱۳۸۹: ۵۲) خداوند در این خصوص می‌فرماید «بگو راهی که خداوند بنمایاند به یقین راه حق تنها همان است» (بقره/۱۲۰)
- ۲- قطعی و جزمی بودن: یعنی مکتبی که در عین شفافیت و روشن بودن قاطع، محکم، غیرقابل تردید و شک باشد مکتب برتر است چون مبتنی بر حقایق است نه فرضیه و نظریه‌های خطاپذیر. (همان) خداوند می‌فرماید «این کتاب (قرآن) که هیچ شکی در آن نیست، راهنمای پرهیزگاران است.» (بقره/۲)
- ۳- همگانی بودن: مخاطب یک مکتب برتر باید تمام انسان‌ها باشد و تفاوت سلیقه‌ها، نژادها و قومیت‌ها در آن نقش نداشته باد. (همان) (جعفری، ۱۳۹۰: ۷۶) خداوند می‌فرماید «...قرآن برای هدایت مردم با ادله روشن آمده است.....» (بقره/۱۸۵)
- ۴- انسجام سیستمی: آنچه که یک مکتب برتر بیان می‌کند در عین جامعیت و فراگیری ابعاد مختلف اعتقادی، اخلاقی، رفتاری و پوشش همه نیازهای فردی، خانوادگی و اجتماعی، از انسجام و پیوند عمیقی در همه بخش‌ها برخوردار باشد. هرگز جهتی، نافی جهت دیگر و گرفتار تضاد دورنی نباشد. (ابراهیم زاده آملی، ۱۳۸۹: ۵۳)
- ۵- هم‌زبانی با فطرت انسانی: معارف و تعالیم مکتب اولی علاوه بر هماهنگی درون سیستمی با فطرت و آفرینش انسان، با خصوصیات روحی و جسمی وی باید هماهنگ و هم‌زبان باشد. یعنی تشریحش با تکوین‌اش هماهنگ باشد. (همان) خداوند می‌فرماید «پس تو مستقیم روی به جانب آیین پاک اسلام آور، در حالی که از همه کیش‌ها روی به خدا آری و پیوسته از طریق دین خدا که فطرت خلق را برآن آفریده است. پیروی کن که هیچ تغییری در خلقت خدا نباید داد. این است آیین استوار حق، و لیکن اکثریت مردم (از حقیقت آن) آگاه نیستند.» (روم/۳۰)
- ۶- ابدی و فرازمانی: مکتب برتر تاریخ مصرف ندارد و هرگز بُعد هدایتی آن در طول ادوار ضعیف نشود. (همان) خداوند می‌فرماید «هرگز از پیش و از پس (گذشته و آینده حوادث عالم) باطل بدان راه نیابد، زیرا فرستاده خدای (مقتدر) ستوده صفات است» (فصلت/۴۴)
- ۷- شوق انگیز و امید بخش: مکتب برتر ضمن پاسخگویی به حس جاویدان‌طلبی و جاودانگی، امید را باید در بین پیروان خود تقویت کند. این مکتب نباید هرگز پیروان خودش را گرفتار یأس و

نامیدی کند. (همان: ۵۴) خداوند متعال می‌فرماید «.. تا آنگاه که از جانب من راهنمایی برای شما آید. آنان که پیروی او کنند، هرگز بیمناک و اندوهگین نخواهد شد.» (بقره/۳۸)

۸- **سهولت و سماحت:** مکتب برتر در عین حال که به همه نیازها و ابعاد زندگی انسان اهتمام داشته باید سهل، آسان و تکلیف غیر مقدرو نداشته باشد. (همان) خالق هستی می‌فرماید «... خداوند برای شما حکم را آسان خواسته و تکلیف را مشکل نگرفته است...» (بقره/۲۸۵)

۹- **بهره‌گیری از روش‌های مختلف و متنوع:** مکتب برتر در راستای بصیرت و شکوفاسازی خرد و اراده انسانی از شیوه‌ها و روش‌های مختلفی بهره گرفته و هر فرد یا گروهی را باید متناسب با خودشان راهنمایی کند. گاهی از راه موعظه و ارشاد، گاهی از راه استدلال و برهان، گاهی از راه قصه و بیان سرنوشت دیگران. (همان: ۵۵) خداوند تعالی می‌فرماید «(ای رسول ما) خلق را به حکمت و موعظه نیکو به راه خدایت دعوت کن و با بهترین طریق با اهل جدل مناظره کن.» (نحل/۲۵)

۱۰- **واقع‌نگر:** قوانین مکتب اولی و برتر، باید واقع‌نگر، جامعه‌بین و بدور از تخیلات باشد. این قوانین متناسب با مصالح واقعی زندگی اجتماعی بشر تشریح و بر خلاف مکاتب طبیعی و مکتب پوزیتیویسم، ضمن این‌که انشایی باشد با محوریت خداوند یکتا مشروعیت یابد. (جعفری، ۱۳۹۰: ۸۷)

۱۱- **اعتدال و میانه‌روی:** مکتب برتر اعتدال، میانه‌روی و پرهیز از افراط و تفریط را سرلوحه کار خود قرار داده و می‌بایست از زیاده‌روی و کوتاه‌روزی در هر امری خودداری ورزد. (مطهری، ۱۳۶۸: ۱۱۲) خداوند کریم می‌فرماید «ما شما مسلمین را به آئین اسلام هدایت کردیم و نیز بیاراستیم به اخلاق معتدل و سیرت نیکو تا گواه مردم باشید» (بقره/۱۳۴)

روش تحقیق

از آنجایی‌که تحقیقات اکتشافی متغیر وابسته و مستقل وجود ندارد و در زمره تحقیقات نتیجه‌گرا دسته‌بندی می‌گردد. پژوهش حاضر در زمره تحقیقات اکتشافی جای می‌گیرد. از نظر نوع تحقیق، این پژوهش در زمره مطالعات کاربردی قرار می‌گیرد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، کتاب‌های علمی تخصصی در زمینه مورد پژوهش، مقالات علمی پژوهشی، سایت‌های آکادمیک، استفاده از نظرات خبره‌گان در این حوزه با تکنیک طوفان مغزی، سخنرانی و پرسشنامه است.

نمونه‌گیری جامعه آماری برای داده‌های کیفی به وسیله روش هدفمند همگون، ناهمگون تا حد اشباع و برای داده‌های کمی تمام شمار می‌باشد.

خلاصه‌ای از متن پرسشنامه و نمونه‌ی شکلی آن به شرح جدول شماره (۱) و (۲) تنظیم شده است. مقرر فرمایید اولاً آیا ویژگی‌های احصاء شده مکاتب (دوران قرون وسطی «کاتولیک»، اومانیسیم، ماتریالیسم، سکولاریسم و لیبرالیسم) و مکتب اسلام مورد قبول حضرتعالی هست یا خیر؟ ثانیاً در صورت تائید، میزان موافقت چقدر است؟ (خیلی زیاد موافق، زیاد موافق، متوسط، کم موافق یا خیلی کم موافق).

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

در این مقاله برای بررسی تجزیه و تحلیل داده‌ها جمع‌آوری شده از تحلیل توصیفی داده‌ها، برای اهداف یکم و دوم و از تحلیل کمی برای هدف سوم استفاده شده است.

تحلیل توصیفی اهداف یکم و دوم:

۱) شناخت معیارهای مکتب برتر در ارائه سبک زندگی

۲) شناخت مکتب برتر در ارائه سبک زندگی

در چندین جلسه خبرگی با تکنیک طوفان مغزی در حوزه سبک زندگی، یازده فاکتور معیارهای یک مکتب برتر در سبک زندگی شمرده شده که عبارتند از ۱- نشأت گرفته از احاطه علمی به

عالم و انسان ۲- قطعی و جزمی ۳- همگانی ۴- انسجام سیستمی ۵- هم‌زبانی با فطرت انسان

۶- ابدی و فرازمانی ۷- شوق انگیز و امید بخش ۸- سهولت و سماحت ۹- تنوع در روش

۱۰- واقع‌نگری ۱۱- اعتدال و میانه‌رو

لذا محققین ضمن تولید ادبیات برای این معیارها، با استفاده از اسناد و مدارک مکاتب مورد نظر این تحقیق، به تطبیق معیارهای شمرده شده جامعه خبرگی، با مکاتب مدنظر این تحقیق پرداخته که

حاصل آن به این شرح است

تطبیق معیارهای مکتب برتر سبک زندگی با مسحیت قرون وسطی:

۱) خیلی از افکار قرون وسطی از قطعیت (معیار دوم) برخوردار نبوده زیرا عمده نظریات کلیسا در خصوص مباحث فلسفی برگرفته شده از نظریات فلاسفه قدیم مثل افلاطون، سقراط،... بوده است.

۲) به‌علت این که خیلی از نظرات کلیسا در این دوران، بعدها از نظر علمی رد شده است نمی‌تواند این مکتب ابدی و فرازمانی باشد. (معیار ششم)

۳) همان‌طور که در مباحث نظری این مقاله آمده است بعلت اینکه کلیسا در این دوران ابداع کننده رهبانیت بوده و معتقد به نفی غریزه و زندگی دنیوی بوده و گوشه نشینی را توصیه میکرده است. لذا نمی‌تواند از ویژگی سهولت و سماحت (معیار هشتم) و اعتدال (معیار یازدهم) برخوردار باشد. ۴) از آنجایی که اعتقادات کلیسا و پاپ حکم قطعی بوده (خیلی از این اعتقادات ریشه در تخیلات و خرافات داشت مثل مسطح بودن زمین، چرخش خورشید به دور زمین و...) و سرپیچی از آن تخلف محسوب و فرد خاطی محاکمه می‌گردید لذا می‌توان گفت که کلیسا در این دوران واقع نگر نبوده و فاقد معیار یازدهم از معیار مکتب برتر در سبک زندگی می‌باشد.

تطبیق معیارهای مکتب برتر سبک زندگی با مکاتب اومانیسیم، ماتریالیسم، سکولاریسم و لیبرالیسم

نظر این مکاتب با معیار اول مکتب برتر سبک زندگی مورد نظر جامعه خبرگی، کاملاً متضاد بوده زیرا در این مکاتب انسان، محور آفرینش است و انسان محوری جایگزین خدامحوری است. مکاتب اومانیسیم و ماتریالیسم که صراحتاً با آن اعتراف نموده و مکتب‌های سکولار و لیبرال خدا را در کنار انسان قرار داده‌اند.

۲) این مکاتب با معیار دوم یعنی همگانی بودن همخوانی ندارند مثلاً در مکتب ماتریالیسم فقط طبقه کارگر حق برخورداری از تمام مواهب جامعه را دارد.

۳) چون این مکاتب اصول و تعالیم‌شان در حال تغییر می‌باشد؛ لذا تاریخ مصرف دارند و نمی‌توانند ابدی و فرازمانی باشند.

۴) به‌علت آزادی اخلاقی، اعتدال در این مکاتب بچشم نمی‌خورد و لذا بیشتر گرایش افراد این جوامع بسمت لذت‌گرایی صرف است.

تطبیق معیارهای مکتب برتر سبک زندگی با مکتب اسلام

با مراجعه به آیات قرآن مجید تنها مکتبی که یازده فاکتور معیار مکتب برتر را در خصوص سبک زندگی دارا است مکتب اسلام بوده که در ادبیات نظری مقاله، استنادات قرآن آورده شده است.

تجزیه و تحلیل هدف سوم

شناخت تفاوت‌های بین اصول و ویژگی این مکاتب با یگدیگر در مورد مقوله‌های سبک زندگی جدول شماره (۴) حاصل هم‌پوشانی ادبیات این تحقیق و ویژگی‌های احصاء شده از محضر ۱۵ نفر خبره جامعه آماری (در قالب پرسشنامه) است که نتایج آن، جدول شماره (۳) را که بیانگر

تفاوت‌های اصول و ویژگی‌های سبک زندگی در مکاتب مد نظر این تحقیق می‌باشد، تأیید می‌نماید.

جامعه خبره این تحقیق برای این هدف ۱۰ نفر دارای تحصیلات حوزی آشنا به مکاتب غرب و ۵ نفر از اساتید دانشگاهی آشنا به علوم انسانی می‌باشند.

جدول شماره (۳) تفاوت اصول و ویژگی‌های سبک زندگی در مکتب اسلام، کاتولیک (قرون وسطی)، اومانسیم، لیبرالیسم، سکولاریسم و ماتریالیسم (مادی‌گرایان)

ردیف	اسلام	کاتولیسیم	اومانسیم، لیبرالیسم سکولاریسم	ماتریالیسم (مادی‌گرایان)
۱	خدا محوری	نتیجه تک ساحتی شدن خدای سه‌گانه انسان در اب، ابن و روح القدس	محور شدن انسان و غافل شدن از خداوند	عدم اعتقاد به خالق
۲	ارزش مدارای اخلاق	ارزش مدارای اخلاق	منفعت‌جویی و فایده‌گری	یک واحد کار و یک واحد‌مصنوع، بهترین ارزش
۳	نوع دوستی	فقط نوع دوستی هم کیش	خودخواه و خود محور	نوع دوستی هم طبقه‌ای (کارگر)
۴	قبول ارزش‌های متعالی با معیار قرآن، عقل، سنت	قبول ارزش‌های متعالی با معیار کلیسا	انطباق با واقعیت	انطباق با واقعیت
۵	دنیاگرا و آخرت‌گرا	آخرت‌گرا	دنیاگرا (کامیابی دنیوی)	دنیاگرا
۶	طلب رضای الهی	رضایت کلیسا	رضایت دنیوی	رضایت دنیوی
۷	خردگرا و خردپذیر	ضدیت و بی توجه‌ای به خرد	عقل‌گرایی محض	عقل‌گرا
۸	توجه به علم به منظور شناخت بهتر خداوند و خدمت بهتر به انسان‌ها	بی توجهی به علم اندوزی	علم‌گرایی محض به منظور رسیدن به منفعت بیشتر	علم‌گرایی به منظور منفعت بیشتر
۹	حاکمیت مطلق خداوند بر زندگی اجتماعی	حاکمیت مطلق کلیسا بر زندگی اجتماعی	عرفی‌گرایی، جدایی دین از سیاست	عرف‌گرا
۱۰	قانون سعادت بشر را فقط خداوند وضع می‌کند	قانون را کلیسا وضع می‌کند	قانون را انسان وضع می‌کند	قانون را انسان وضع می‌کند
۱۱	نپذیرفت رهبانیت و گوشه نشینی	پذیرفتن رهبانیت و خوددراوشی	رشد فردگرایی، خودخواهی و خود محوری	گروه و جامعه‌گرا

ردیف	اسلام	کاتولیسیسم	اومانسیم، لیبرالیسم سکولاریسم	ماتریالیسم (مادی‌گرایان)
۱۲	در چارچوب قرار دادن غرایز	بی توجهی به غرایز	قطع ارتباط انسان با دین و مرکز توجه قرار دادن امیال، خواسته‌ها و غرایز او	اصل، رسیدن به غرایز و لذت‌های مادی است
۱۳	اعتدال‌گرا است	افراطی‌گرا	یا افراط دارند یا تفریط	یا افراط یا تفریط‌اند
۱۴	خانواده مذهبی و سنتی	خانواده مذهبی و سنتی	خانواده غیر مذهبی (مرد جدا، زن جدا)	خانواده غیر مذهبی محض
۱۵	زن و مرد در انسانیت مشترک در خصوصیات جنسیتی متفاوت لذا حقوق زن و مرد بر همین مبنا از طرف خداوند تدوین شده است	مرد سالار- تمام پدران کلیسا پستی و دنانت زن را اعلام می‌دارند (دوپووار، ۱۳۸۸: ۱۵۹)	تساوی حقوق بین زن و مرد	تساوی حقوق بین زن و مرد
۱۶	جایگاه انسان بر اساس تقوا مشخص می‌شود	جایگاه انسان بر اساس خدمت بیشتر به کلیسا تعیین می‌شود.	شرایط مادی، رفتار و انگیزش‌های فرد جایگاه او را تعیین می‌کند	جایگاه و موقعیت فرد به نظام تولید وابسته است.
۱۷	انسان‌ها با فطرت و سرشت پاک آفریده می‌شوند	انسان‌ها را طبعاً ناپاک و گناه- کار بدنیا می‌آیند و تا زمانی که مراسم غسل تعمید را انجام ندهند و ایمان نیاورند، از آثار گناه راهایی نمی‌یابند	نظری ندارند	اعتقادی به آفرینش انسان ندارند.
۱۸	اعتقاد به جبر و اختیار	اعتقاد به جبر	اعتقاد به اختیار	اعتقاد به جبر
۱۹	جهاد به منظور نجات مستضعف، رفع فتنه جنگ در مقابل تجاوز	خلاف تفکر کلیسا، نفرین شده و ملحد است باید از بین برود	جنگ بخاطر سود و منفعت بیشتر	هر چیزی درون خود به ضد خود گرایش دارد و میان شیء و ضد آن، تنازع رخ می‌دهد

جدول شماره (۴) فراوانی مربوط به جدول تفاوت اصول و ویژگی‌های مکاتب

درصد فراوانی موافق	فراوانی کل	موافق خیلی کم	موافق کم	موافق	موافق زیاد	موافق خیلی زیاد	ردیف
$12 \div 15 * 100 = 80\%$	۱۵	۱	۲	۲	۴	۶	اول
$13 \div 15 * 100 = 87\%$	۱۵	۰	۲	۱	۵	۷	دوم
$10 \div 15 * 100 = 67\%$	۱۵	۳	۲	۲	۳	۵	سوم
$14 \div 15 * 100 = 94\%$	۱۵	۰	۱	۱	۴	۹	چهارم
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	۰	۰	۰	۱	۱۴	پنجم
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	۰	۰	۰	۴	۱۱	ششم
$14 \div 15 * 100 = 94\%$	۱۵	۱	۰	۳	۳	۸	هفتم
$12 \div 15 * 100 = 80\%$	۱۵	۱	۲	۱	۲	۹	هشتم
$10 \div 15 * 100 = 67\%$	۱۵	۳	۳	۱	۲	۷	نهم
$9 \div 15 * 100 = 60\%$	۱۵	۴	۲	۱	۲	۶	دهم
$14 \div 15 * 100 = 94\%$	۱۵	.	۱	۰	۱	۱۳	یازده
$13 \div 15 * 100 = 87\%$	۱۵	۲	.	۱	۴	۸	دوازده
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	۰	۰	۱	۰	۱۴	سیزده
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	۰	۰	۳	۲	۱۱	چهارده
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	۰	۰	۰	۰	۱۵	پانزده
$13 \div 15 * 100 = 87\%$	۱۵	۱	۲	.	۲	۱۰	شانزده
$14 \div 15 * 100 = 94\%$	۱۵	۱	۰	۱	۱	۱۳	هفده
$12 \div 15 * 100 = 80\%$	۱۵	۱	۲	۱	۲	۹	هجده
$15 \div 15 * 100 = 100\%$	۱۵	.	.	.	۱	۱۴	نوزده
$87/94\%$		۰/۹	۱	۱	۲/۲	۹/۹	میانگین

لذا با عنایت به جدول شماره (۴) نزدیک هشتاد و هشت درصد جامعه خبره جدول شماره (۳) را تایید نموده‌اند، بنابراین می‌توان به نتیجه رسید که با نگرش به ادبیات این تحقیق و نظر اساتید محترم خبره جدول شماره (۳) قابل قبول می‌باشد.

نتیجه گیری

باید گفت گرچه آئین مسیح^(علیه السلام) به عنوان آئین آسمانی و شریعت الهی با اصالتی که داشت تاثیر زیادی در شکل دهی سبک زندگی مردم عصر خود گذاشت اما به علل گوناگونی که عمده آن در ادبیات مقاله بیان گردید با تحریف در آئین مذکور، این آئین ظرفیت خود را برای ارائه سبک زندگی قابل اعتماد از دست داد و بشریت گرفتار سبک زندگی التقاطی با ترکیبی از آموزه های گوناگون از مکاتب و اندیشه های مختلف گردید. مکاتب اومانیسم، لیبرالیسم، سکولاریسم و ماتریالیسم چیزی نیست جز تلاش کسانی که خسته از مسیحیت قرون وسطی بوده و تلاش نمودن با ضدیت مذهب، خودشان راه سعادت زندگی را بیابند که در این راه دچار افراط و تفریط شده و راه حقیقت را کم کرده اند. لذا با نگرش به پاسخ سؤال اصلی (بازده فاکتور به عنوان مکتب برتر سبک زندگی شامل: ۱- نشأت گرفته از احاطه علمی به عالم و انسان ۲- قطعی و جزمی ۳- همگانی ۴- انسجام سیستمی ۵- هم‌زبانی با فطرت انسان ۶- ابدی و فرازمانی ۷- شوق انگیز و امید بخش ۸- سهولت و سماحت ۹- تنوع در روش ۱۰- واقع‌نگری ۱۱- اعتدال و میانه‌روی) باید گفت از مجموع معیارهای شمرده شده مکتب برتر و انطباق آن با کتاب آسمانی قرآن کریم این‌گونه نتیجه گرفته می‌شود که تنها مکتب اولی که به کمال حقیقی و سعادت‌مندی زندگی بشر، توجه کامل و قانون جامع داشته مکتب اسلام است. (پاسخ سؤال دوم) به تعبیر زیبای حضرت امام^(ره) «اسلام از هیچ چیز غافل نیست. یعنی اسلام انسان را تربیت می‌کند به همه ابعادی که انسان دارد. بُعد مادی دارد راجع به بعد مادی تصرفاتی دارد. بُعد معنوی دارد راجع به معنویات صحبت دارد. (امام خمینی، ۱۳۸۳: ج ۵، ۱۰۷)، اندیشه‌ها، رفتارها و کردارهای در زندگی مکتب برتر از خدا آغاز می‌شود و به خدا پایان می‌یابد، چرا که «اول و آخر و پیدا و پنهان اوست» (حدید/۳) و حقیقتاً در مکتب اسلام است که همه راه‌ها به توحید منتهی می‌شود. بنابراین سبک زندگی در مکتب اسلام از توحید سرچشمه می‌گیرد و به توحید ختم می‌شود. در پاسخ سؤال سوم باید گفت با عنایت به پاسخ نزدیک به ۸۸٪ جامعه خبره، تفاوت اصول و ویژگی‌های مکاتب مد نظر این تحقیق همان جدول شماره (۴) می‌باشد.

فهرست منابع

- قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی
- نهج البلاغه، ترجمه استاد الهی قمشه‌ای، انتشارات فقیه، تهران
- امام خمینی (رحمت الله علیه)، صحیفه نور، ج ۱، ۲، ۵، ۸، ۱۱، چاپ چهارم (۱۳۸۳)، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار امام (قدس سره)
- امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.khamenei.ir
- جعفری، محمد تقی، (۱۳۷۸)، فلسفه دین، تدوین عبدا... انصاری، چاپ سوم، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی،
- ابراهیم زاده آملی، عبدا...، (۱۳۸۹)، دین باور و دین مداری، قم: انتشارات پژوهشکده تحقیقات اسلامی
- ادیب‌نیا، محمد، (۱۳۹۱)، معتقدات اومانیزم چیست، مشهد: انتشارات آستان قدس
- برتراند، راسل، (۱۳۷۹)، تاریخ فلسفه غرب، ترجمه نادرزاده، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی،
- پرچمی، داوود، (۱۳۸۹)، اعتقاد دانشجویان به لیبرالسیسم، علل و پیامدهای آن (علمی پژوهشی)، فصل - نامه ادیان و عرفان، شماره ۲۲، سال ششم
- توفیقی، حسین، (۱۳۸۰)، آشنایی با ادیان بزرگ، تهران: انتشارات سمت
- جعفری، محمد تقی، (۱۳۹۰)، مقدمه‌ای بر شناسایی اسلام، تهران: انتشارات واحد تحقیقات بعثت
- دوبوواری، سیمون، (۱۳۸۸)، جنس دوم، مترجم قاسم صنعوی، مشهد: انتشارات توس
- رحیم‌پور ازغدی، حسن، (۱۳۸۸)، چهار گفتار، تهران: نشر طرحی برای فردا
- ری شهری، محمد، (۱۳۹۱)، حکمت نامه عیسی بن مریم (علیه اسلام)، موسسه دارالحدیث
- زیبایی نژاد، محمد رضا، (۱۳۸۴)، مسیحیت شناسی مقایسه‌ای، تهران: انتشارات سروش
- ژیلسون، اتین، (۱۳۷۳)، نقد تفکر فلسفی غرب، ترجمه احمد احمدی، انتشارات حکمت،
- شاپیرو، جان سالوین، (۱۳۸۰)، معنای لیبرالیسم و تاریخ آن، مترجم سعید حنایی کاشانی، تهران: نشر مرکز
- صادق مسجدی، آزاده، (۱۳۹۱)، تاثیر تمدن فرهنگ اسلامی بر تمدن غرب در قرون وسطی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مشهد، مدرسه علمیه نرجس (السلام الله علیه)
- صالح اصفهانی، اصغر، (۱۳۸۷)، الگوی مدیریت راهبردی نیروهای مسلح ج.ا.ا (رساله دکتری)، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده مدیریت راهبردی
- صالحی، محمد، (۱۳۹۱)، زندگی در اروپا، تهران، معاونت فرهنگی و تبلیغات ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق مواد مخدر،

- فروغی، محمد علی، (۱۳۹۰)، سیر حکمت در اروپا، چاپ هفتم، تهران: انتشارات زوار
- قادری، نصراله، (۱۳۹۱)، زن مذهب نسل آینده، تهران: انتشارات زوار
- قنبری، ایت، (۱۳۸۳)، نقدی بر لیبرالیسم و اومانیسم، قم: انتشارات فراز اندیشه
- کاظمی، مانی، (۱۳۹۲/۹/۸)، تاریخ جهان باستان، قابل دسترسی در سایت دانشکده تاریخ دانشگاه آزاد بجنورد.
- گروه مطالعاتی هفتم مدیریت راهبردی نظامی دانشکده دفاع ملی، (۱۳۹۳)، طراحی سبک زندگی نیروهای مسلح مکتبی تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی
- لطفی، نقی- عزیزاده، محمد علی، (۱۳۸۱)، تاریخ تحولات اروپا در قرون جدید، تهران: انتشارات سمت،
- لیمونت، (۱۳۸۵)، فلسفه انسان گرایی، ترجمه سید جلال‌الدین مجتبوی، تهران: انتشارات حکمت
- مطهری، مرتضی، (۱۳۶۸)، عدل الهی، تهران: انتشارات صدرا
- مطهری، مرتضی، (۱۳۷۲)، علل گرایش به مادی‌گری، تهران: انتشارات صدرا
- نبویان، محمود، (۱۳۸۷)، جستارهای در باب دین و دنیای مدرن، قم: نشر پرتوی ولایت
- نوروزی، محمد جواد، (۱۳۷۹)، فلسفه سیاست، قم: انتشارات مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره)
- واعظی، محمود، (۱۳۹۰)، علل فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، فصل‌نامه پژوهشکده تحقیقات پژوهشی راهبردی وزارت امور خارجه، تهران: چاپ اول ۱۳۹۰
- یزدان‌پرست، هاشم، (۱۳۹۱)، مقایسه انسان‌شناسی در قرون وسطی- تمدن جدید غرب- و انقلاب اسلامی، پژوهشنامه متین، شماره ۵۵

